

Posudek bakalářské práce Kateřiny Bláhové: Adaptační proces ruskojazyčných vysokoškoláků v Praze, kteří absolvovali roční program školy UniPrep, se zaměřením na studenty z Ruska a Kazachstánu

Inspiraci k této bakalářské práci našla autorka Kateřina Bláhová díky tomu, že jako pracovnice knihovny Newyorské univerzity v Praze (UNYP) a zároveň jako studentka FHS se setkávala se studenty kazašské národnosti, na něž se zvědavostí pohlížela a zároveň nerozuměla tomu, proč se jí nedaří s nimi navázat bližší vztah.

Bakalářská práce je standardně rozdělena na dva celky, část teoretickou a empirickou.

Proporce práce jsou vyvážené, teoretické uchopení problematiky je na 30 stranách, empirická část zhruba také na 30 stranách, navazuje poměrně bohatý a pestrý seznam literatury včetně cizojazyčné.

Hlavním motivem se stala kroskulturní teorie. Lze použít v našem prostředí běžnější termín „interkulturní“, ale Kateřina ctí korejskou autorkou Young Yun Kimovou zavedený termín z knihy Komunikace a kroskulturní adaptace, jíž část k účelu bakalářské práce přeložila.

V knize je popsána osobní zkušenost Kimové, která sama jako korejská emigrantka před dvaceti lety prošla adaptací v USA. Nestačila jí tehdy už ustupující, ale populární teorie „tavicího kotle“ platná pro americká velkoměsta, ani pluralistické tendence z opačného spektra teorií. Přišla se svou teorií kroskulturní adaptace. Adaptace je řízena potřebou usměrňovat a vyrovnávat vlivy působení neznámého cizího prostředí na vlastní známé prostředí, v závislosti na individuálních schopnostech, možnostech, potřebách a očekávání. Teorie koresponduje s jinde popsaným termínem „komfortní zóna“, což je jistota a bezpečí získané vlastní zkušeností a sloužící jako útočiště při každém vykročení do neznámé situace. V každé konfrontaci s cizostí jde o míru kuráže jednotlivce opouštět svou komfortní zónu za cenu přijímání nového neznámého. Nejintenzivněji lze cizí prostředí přijímat prostřednictvím jazyka, ať už v osobní komunikaci nebo zprostředkované mediálně.

Jakým způsobem se daří toto opouštění jistoty vlastní kultury, kterou si v nějaké podobě každý cizinec přináší do cizí země sebou, a proniknutí do nového kulturního kontextu několika vybraným kazašským studentům – to je cílem empirické části bakalářské práce. Výzkumným vzorkem se stala skupina deseti mladých Kazachů (19 – 24 let, 8 žen, 2 muži), jež spojuje společná zkušenost, že než nastoupili studium na české vysoké škole, absolvovali roční přípravný kurz UniPrepu. Těchto deset lidí se po studiu českého jazyka v UniPrepu rozešli do škol, které teď studují. Jde o 4 studenty UNYP, 1 studenta MFF UK, 2 studenty VŠE a 3 studenty FHS UK. UNYP se oproti ostatním vysokým školám odlišuje tím, že je školou

soukromou, studium je placené, komunikační jazyk je angličtina a studenti se tam nacházejí v prostředí mnohonárodnostním. Materiál získaný v interview byl pak kvalitativně vyhodnocen.

Vzájemné prolínání cizosti, míra ochoty a chuti cizost přijmout, okolnosti, které to komplikují, nebo naopak podporují, očekávání cíle jako motivace k adaptaci atd. - to sledovala v rozhovorech, které pak analyzovala v kapitolách 4.1 Motivace, důvody k přechodu a očekávání, 4.2 Konfrontace dvou odlišných kultur, 4.3 Interakce a izolovanost, 4.4 Reflexe jinakosti české společnosti a 4.5 Perspektiva budoucnosti.

Kateřinin subjektivní dojem, že Kazaši jsou oproti jiným studujícím cizincům izolovanou a uzavřenou skupinou, se výzkumem víceméně potvrdil, ale podařilo se jí i poodhalit mechanismy, proč tomu je tak. Nemałym důvodem je xenofobní sklon české společnosti, který je transformován v rusofobii (přestože už značně vychladlou), ale přesto nešetrně a nelítostně zahrnující i národnosti související s ruským prvkem jen okrajově. To je asi příčinou toho, proč mnozí Kazaši raději žijí v komunitách rusofonních lidí v Čechách, než by usilovali o větší asimilaci. Dalším významným iniciátorem adaptace je zvládnutí jazyka, což umožní cizinci přijmout kulturu, která se nabízí nejen tváří v tvář s blízkým člověkem, ale i prostřednictvím médií, knih, filmů i studií. Čím je cizinci jazyk přístupnější, tím snáze může přijmout předporozumění cizí kultury, které často bývá velmi vzdálené kulturnímu předporozumění vlastnímu. Skrze jazyk se zdaří nejen to, ale i například pochopení ze strany Kazachů, proč je mnohem chladnější religiozita Čechů nebo proč jinak projevují úctu k rodičům.

Z analýzy rozhovorů se kromě jiného dá vyčíst, že adaptaci lépe zvládají ti, kteří studují na státních školách, tedy v češtině, a představa, že by v ČR zůstali i nadále, jim není tak cizí, zatímco studenti studující v angličtině mají více tendenci zůstat v rusofonní komunitě, a snáze připouštějí, že ČR jednou opustí.

Oceňuji to, že Kateřina se ukázněně snažila vidět proces adaptace jako úkol obou stran, a této zásady se držela. Za prvé sama sebe coby výzkumnici prověřila a pokusila se zbavit vlastních předsudků; za druhé na základě studie kroskulturní teorie porozuměla jednotlivci, který se nalézá v silovém poli touhy a nutnosti, vůle a slabosti, cíle a stesku; a za třetí potvrdila, že adaptace není jen záležitostí příchozích cizinců, ale i postoje přijímající společnosti.

Práce obsahuje i velice zajímavou kapitolu o historii Kazachstánu, včetně politických podrobností minulého století i posledních desetiletí. Celkově je text zajímavý, přehledně a bez chyb vypracovaný. Navrhuji hodnotit ji známkou 1.

